

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Законом України від 24 грудня 2015 року № 909-УІІ "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році" внесено зміни до пункту 209.2 статті 209 Кодексу, відповідно до яких у 2016 році запроваджена часткова сплата сум ПДВ до бюджету та на спеціальні рахунки. Розмір суми ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету та перерахуванню на спеціальні рахунки, залежить від виду сільськогосподарської продукції, що реалізується.

а) по операціях із сільськогосподарськими товарами/послугами, крім операцій із зерновими та технічними культурами та операцій з продукцією тваринництва:

- до Держбюджету у розмірі 50 %;

- на спецрахунки, відкриті сільськогосподарськими підприємствами – суб'єктами спецрежиму оподаткування в установах банків та/або в органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у розмірі 50 %;

б) по операціях із зерновими та технічними культурами підлягає перерахуванню:

- до Держбюджету у розмірі 85 %;

- на спецрахунки, відкриті сільськогосподарськими підприємствами – суб'єктами спецрежиму оподаткування в установах банків та/або в органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у розмірі 15 %;

в) по операціях із продукцією тваринництва підлягає перерахуванню:

- до Держбюджету у розмірі 20 %;

- на спецрахунки, відкриті сільськогосподарськими підприємствами – суб'єктами спецрежиму оподаткування в установах банків та/або в органах, які здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, у розмірі 80 %.

Для забезпечення розрахунків з бюджетом та перерахування коштів на спецрахунки, сільськогосподарським підприємствам, які станом на 01.01.16 р. зареєстровані суб'єктами спеціального режиму оподаткування, відкриваються три додаткові електронні рахунки для кожного з виділених у п. 209.2 ПК видів операцій.

Такі рахунки відкриваються на доповнення до вже відкритих суб'єктами спеціального режиму оподаткування рахунків, на які перераховуються кошти для розрахунків з бюджетом (3751) та для перерахування коштів на спеціальні рахунки (3752).

Для реєстрації податкових накладних, складених починаючи з 01.01.16 р., в ЄРПН та для сплати сум ПДВ до бюджету та на спецрахунки при здійсненні, починаючи з 01.01.16 р., операцій з постачання сільськогосподарської продукції сільськогосподарські товаровиробники повинні забезпечити перерахування необхідних коштів на додаткові електронні рахунки, відкриті для здійснення відповідного виду операцій.

Встановлений ПК порядок перерахування коштів на електронні рахунки та з електронних рахунків на спеціальні рахунки сільськогосподарських товаровиробників та до держбюджету застосовується до операцій з постачання сільськогосподарської продукції, що здійснюються починаючи з 01.01.16 р. включно.

Кошти, необхідні для забезпечення реєстрації складених в 2015 році податкових накладних, які реєструються в ЄРПН після 01.01.16 р., перераховуються на додаткові електронні рахунки (3752), які були відкриті сільськогосподарським товаровиробникам у 2015 році. Якщо за результатами останнього звітного періоду 2015 року в податковій звітності з ПДВ (0121 – 0123) визначено суми для перерахування на спецрахунок, і такі суми не було перераховано на додатковий електронний рахунок, або було перераховано не в достатньому розмірі, суми податку, необхідні для перерахування на спецрахунок за результатами подання звітності, також перераховуються на додаткові електронні рахунки (3752), відкриті сільськогосподарським товаровиробникам у 2015 році.

Зміна спецрежиму ПДВ для с/г підприємств призвела не тільки до значного зменшення державної підтримки сільськогосподарських підприємств, а й до значного ускладнення адміністрування цього податку та неможливості чіткого розподілу податкового кредиту між трьома напрямками сільськогосподарського виробництва: за операціями із зерновими й технічними культурами, з продукцією тваринництва та за іншими операціями.

Зміни в прямому оподаткуванні аграрного сектора розпочалися з прийняттям Закону України "Про фіксований сільськогосподарський податок" [1] від 17 грудня 1998 року № 320, яким було запроваджено ФСП як інструмент стимулювання сільськогосподарського виробництва. Необхідність змін була обумовлена збитковістю або низькою прибутковістю сільськогосподарського виробництва, а також нагальною необхідністю державної підтримки цієї галузі, недостатністю або відсутністю обігових коштів у ній, потребою в спрощенні податкового обліку та іншими..

Платниками фіксованого сільськогосподарського податку (далі – ФСП) були сільськогосподарські підприємства, які підпадали під вимоги податкового законодавства.

Відповідно до першої редакції Закону № 320 внески до соціальних фондів входили до списку зборів, які заміщувались ФСП. Проте, ця норма вже 03.02.1999 р. була скоригована Законом № 414-XIV «Про внесення змін до статті 9 Закону України Про фіксований сільськогосподарський податок». І з суми ФСП на обов'язкове державне пенсійне страхування відраховувалося 68 %, на обов'язкове соціальне страхування – 2 %. Такий порядок сплати позабюджетних соціальних внесків діяв до 2005 року.

У 2003-му році Законом № 659-IV від 03.04.2003 р. «Про внесення змін до Закону України «Про фіксований сільськогосподарський податок» було скасовано можливість сплати податку у натуральній формі (до речі цією нормою неможливо було скористатися). Об'єкт оподаткування було доповнено землями водного фонду, які використовуються зазначеними господарствами для розведення, вирощування та вилову риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах).

З 1 січня 2004 року Законом № 974-IV від 19.06.2003 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності в аграрному секторі економіки» було встановлено ряд важливих моментів:

- з переліку податків та зборів, які заміщав ФСП виключались збір до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення та збір до Державного інноваційного фонду через їх скасування;
- для отримання статусу платника ФСП сума, одержана сільгосппідприємством від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки за попередній звітний (податковий) рік мала перевищувати 75 % (а не 50%) у загальній сумі валового доходу.

1 січня 2005 року набрав чинності Закон № 1878-IV від 24.06.2004 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо оподаткування сільськогосподарських підприємств та підтримки соціальних стандартів їх працівників». Тим самим було зроблено перші кроки по виключенню зі складу ФСП платежів до позабюджетних соцфондів та поступовому виведенню порядку сплати даних зборів сільськогосподарськими підприємствами на загальний режим.

Поступове виведення зі складу ФСП внесків до позабюджетних цільових фондів також стало фактором нарощення фіскального тиску, можливо навіть більш кардинальним, ніж зміна бази оподаткування і ставок.

В кінці 2006-го року сільгоспвиробникам було надано пільгу щодо податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, що фактично виводило даний податок зі складу ФСП. Дію ФСП було продовжено до 1 січня 2011 року.

Прийняття Податкового кодексу можна вважати наступним етапом в еволюції ФСП. Ставки податку залишалися без змін, однак вводилась спеціальна ставка ФСП (1%) для товаровиробників, які спеціалізувалися на виробництві (вирощуванні) та переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті.

Починаючи з 2015 року ФСП Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» було формально приєднано до спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності у формі платників єдиного податку четвертої групи. Зазнала змін і база оподаткування, яка в кінцевому результаті збільшилася у сім разів. Також порівняно з ФСП у 3 рази було підвищено ставки єдиного податку для четвертої групи платників. В результаті, податкове навантаження для сільгосппідприємств збільшилось у 21 раз.

Останні зміни на 2016 рік стосовно єдиного податку для сільськогосподарських підприємств полягали у черговому підвищенні ставок. Таким чином, податкове навантаження по цьому податку для сільгоспвиробників порівняно з 2015 роком збільшилось ще у 1,8 рази.